

Het gezoem van bijna alles

Ander werk van Coco Schrijber

De luchtvegers (roman, 2015)

Ola en de dingen (roman, 2019)

Coco Schrijber

Het gezoem van
bijna alles

Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij BV
2025

De auteur ontving voor het schrijven van dit boek een
projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Copyright © 2025 Coco Schrijber
Voor overname kunt u zich wenden tot Em. Querido's
Uitgeverij BV, Weteringschans 259, 1017 XJ Amsterdam.

Omslag Roald Triebels
Omslagbeeld Louise McNaught
Foto auteur Jeroen Berkvens

ISBN 978 90 253 1840 6 / NUR 301
www.querido.nl

'Life is just a short period of time in which you are alive.'

– Philip Roth, *American Pastoral*

Inhoud

Cato	9
Goudschenken	123
Verwachters	143
Ijs	183
Goudvinders	253
Het oog van Catootje	313

Cato

I

Iemand heeft het woord *moeder* gekalkt op het elektriciteitshuisje waar haar fiets tegenaan staat. Ze kijkt ernaar vanuit haar raam op de derde verdieping, waar ze een kamertje huurt, niet groter dan een jarenzeventigcaravan. Maar het is háár caravan, er is een wc die ze niet hoeft te delen, een tweepits kookplaat, een bed met een wandtafeltje erboven dat ze omhoogklapt als ze gaat slapen. Het ontbreekt haar aan niets en in tegenstelling tot in een caravan kan je hier rechtop staan.

Moeder, denkt Catootje. Wat bezielt iemand om dat op het straatmeubilair te spuiten? Mist iemand zijn moeder, is het een ode aan de vruchtbare vrouw of is het cynisch bedoeld, een uitroep van angst over de onbevattelijke dingen in de wereld, moeder, help!

Er zijn zoveel onbevattelijke dingen in de wereld, denkt ze, ze veegt een krul achter haar oor. Lichtheid en huurmoordenaars, onvindbare deeltjes en vriendschap, eenzamen en naverwanten, de werkelijkheid die niet bestaat maar zich wel vertakt, naar links, naar rechts, naar het noorden of dwars door je hart, en nog meer dingen waarover ze nooit uitgedacht zal raken. Catootje denkt de hele dag, over zaken die ertoe doen en onbeduidende dingen, over stelregels en visies, over vormloze kwesties die geen kwesties zijn totdat je er een vraag over stelt.

Denken is wat ze het liefst doet.

En klimmen, maar daar gaat het nu nog niet over.

Ze schept een roestige percolator vol met koffie tot ver boven de rand, een Matterhorn van bruine sneeuw.

Catootje is een meisje dat niet onbekend is met de verwijfeling die ons soms overvalt en uit elkaar trekt, alsof we niets meer zijn dan een papieren harmonica. Toch blijven woorden als wanhoop of somberte evenmin aan haar kleven als regendruppels aan vogelveren. Een van de redenen om elke ochtend de dekens van zich af te schoppen, is koffie. Sterk. Gitzwart. Loeiheet. 's Ochtends, als haar hoofd nog een doos is met de deksel erop, brandt die koffie haar synapsen open en stromen de gedachten als kanootjes in de Rio Grande.

De percolator bromt, ze schenkt de koffie in en nestelt zich in de vensterbank. Ze is vergeten het gas uit te draaien, maar een onzichtbaar windje waait het stilletjes uit. Het leven is haar gunstig gezind en alles en iedereen helpt een handje mee.

Dan begint het. Haar hoofd dat zoemt. Over alles en niks. Over belangwekkende voorvallen en zinloze weetjes. Alsof haar hersens oefenen op ongelijke leggers, een sprong voorwaarts, een achterwaartse schroef, dubbele salto. Over het verschil tussen Engelse bediening en service à la russe, over de diepmenselijke behoefte je te laten gelden, en wie of wat dan bepaalt of het je is gelukt of niet, dat gelden, dat manifesteren in een wereld die niet eens weet heeft van je bestaan. Over kauwgom die ontdekt was door de Azteken, helemaal niet door de Amerikanen, die het uit een boom tapt en chicle noemden, een woord uit het Nahuatl dat 'plakkerig spul' betekent. In haar hoofd is niets plakkerig, alles vloeit en stroomt met een souplesse die haar eigen neuronen nauwelijks bij kunnen benen. Elk

moment iets anders, elk moment een mogelijkheid.

Ze schenkt een tweede kop in en drinkt haar koffie staand bij de gootsteen, kruidig en scherp, zo lekker. Zo beginnen haar dagen. Met simpel genot. Ze denkt aan Epicurus, wiens leerstelling ze nu behandelen op de academie, hij zei dat genot, geluk nastreven, automatisch de afwezigheid is van leed. Tja. Klinkt goed, Epi, als je zoals jij op een mooi Grieks eiland woont. Zon, natuur, beetje staren over de zee. Dan kan iedereen gelukkig zijn. Maar wat als je in de achterbuurten van Moskou woont? Of je wordt getroffen door een dodelijke ziekte? Of je zit in een vliegtuig dat neerstort? Dan kun je geluk nastreven wat je wil, maar geen hond trekt zich daar wat van aan. Ze denkt aan die vliegtuigcrash, vorige maand, in Tripoli, waar de piloten verrast werden door een mistbank. De verkeersleider had hen wel gewaarschuwd, maar wie weet keek de copiloot net naar een vetvlek in haar broek, want ineens waren ze het visuele contact met de grond kwijt. Eén moment van onoplettendheid. Of overmacht? Er stierven honderdvier passagiers. Alleen een negenjarig Nederlands jongetje overleefde de ramp.

Wat zou hij later worden? Paukenist, of iets belangrijks bij het Rode Kruis? Want als je de enige overlever bent, kun je niet zomaar bakker worden of leraar. Ze neemt een laatste slok en spoelt het kopje om. Of juist wel? Juist wel! Als je bijzonder bent, hoef je niet iets bijzonders te doen. Dat is een mooie gedachte, denkt ze.

Ze trekt een trui aan, raapt haar boeken bij elkaar en stopt ze in een tas. Over een kwartier moet ze op de academie zijn. Niet dat die studie een bewuste keuze is, ze zit gewoon graag in het raamkozijn te mijmeren en omdat je dat ook filosoferen kon noemen, had ze zich ingeschreven voor de filosofische wetenschappen Logic and Language

(LLA). Een pot koffie erbij en verder zou het leven zich vanzelf wel openklappen.

In dat openslaande leven staat ze te popelen om het matje onder de Grote Kwesties – verraad, angst, liefde, levenslust – uit te trekken, ze tot een propje op te frommelen en weg te schoppen om het daarna weer uit te vouwen, glad te strijken en opnieuw tegen het licht te houden. Ze weet ook wel dat dat al ontelbare keren eerder is gedaan, door slimmere geesten dan zij. Maar voor elk beginnend mens is het een pad dat verkend moet worden. Zij is zo'n mens. Catoetje Goudschenker. Net achttien jaar. Een plantje, verend en zachtgroen, nog niet helemaal op kleur. Straks is ze oud en is het allemaal voorbij. Straks is ze zo'n vrouw die verbaasd in de spiegel kijkt en zich afvraagt wie haar vroegere zelf met huid en haar had opgeslokt.

Ze loopt de trappen af, trekt de voordeur achter zich in het slot. Ook al is ze een plantje dat zijn hals rekt naar elk zonnestraaltje dat maar voorhanden is, ze is ook een aanhanger van het rationalisme, iemand die niet gaat vallen voor flauwekul en romantiek. Alles is te beredeneren en te verklaren, en met die twee stevige kaplaarzen aan haar voeten zou ze het leven betreden. Natuurlijk, er moest meer zijn in de wereld dan onverdunde realiteit, dat weet zij ook wel. In ieder geval hoopt ze erop.

Op straat komt het leven op gang, een jongen laat zijn hond uit, een puppy die niet kan kiezen tussen vooruit, achteruit, linksaf, rechts, dus springt hij maar omhoog, een vrouw legt iets uit maar de ander schudt nee nee, iemand schreeuwt naar een auto, kleuters jengelen. Catoetje haalt het slot van haar fiets, die tegen het elektriciteitshuisje staat. *Moeder*. Net zoals ze heel zeker weet dat ze nooit uitgedacht zal raken, nergens over, even zo zeker weet ze dat ze nooit moeder gaat worden.

Er is zoveel meer in het leven dan kinderen krijgen, denkt ze ontstemd, en ze springt op haar fiets. Je moest natuurlijk wel zo slim zijn om het te zien en dat was precies waar het de meesten aan ontbrak: fantasie, of misschien was het lef? In ieder geval was je achteloos voortplanten de makkelijkste optie. En de makkelijkste optie, daar had zij een broertje dood aan. Als alles tegenvalt en je gefnuikte ambities je aan de drank slingeren, kan je altijd nog moeder worden.

Ze rinkelt haar bel, de toerist schiet opzij. De snijdende wind waait haar bruine krullen in de klit, ze wrijft in haar oog van glas. De meeste kunstogen zijn niet van glas maar van polymethylmethacrylaat. Maar glazen ogen zijn mooier, ze hebben meer glans en diepte. Een glazen oog heeft één nadeel: het kan stukvallen. Straks als ze oud is moeten er rode adertjes in worden aangebracht. Krijgt ze een oudemensen oog. Af en toe wipt ze het eruit. Dan schrikken mensen want je kan het niet zien, ze kijkt niet scheel of zo. Soms traant het. Soms brandt het, meestal heeft ze nergens last van.

In haar grote jas fietst ze door de straten. Naar school, naar feestjes, naar zee. Ze leeft zoals dat gaat als je achttien bent, wanneer de ochtend nog een vraag is en geen in je gezicht dichtgesmeten deur. Ze fietst, meestal staand op de trappers, van hier naar daar, en als ze niet fietst of danst, of de pannen van het dak los discussieert, leest ze en denkt ze na, in de vensterbank, in haar kamer op driehoog.

's Nachts, in haar bed dat onder het wandtafeltje geschoven staat, slaapt ze zoals elk ander mens. Het duister omvat haar met zijn mollige poten en de warme kalmte die opstijgt uit zijn vacht doet haar hersens ophouden met zoeken. 's Nachts denkt ze niet aan hypothesen en axioma's, ze slaapt en soms denkt ze na over zichzelf. Aan wie ze is.

Aan wie ze gaat worden. Iedereen zei dat je nú moest genieten, in het nú moest leven, het is zo voorbij! Wat een onzin, denkt ze met zacht gesloten ogen, haar krullen als inktvisarmen op het kussen uitgespreid. Is het niet onweerstaanbaar om aan morgen te denken? Aan later, aan die berg die voor je ligt? Het verlangen je voet stevig neer te zetten op de uitlopers van dat immense massief, omhoog te kijken met de vraag die je bloed laat ruisen: schuilt er een vaardige klimmer in je en zal je straks de wereld toezwaaien vanaf de hoogste piek, of zet je het al op een lopen bij de eerste kiezels die naar beneden rollen?

Eén keer, midden in de nacht, was het opklaptafeltje losgeschoten van de muur en omdat ze meteen rechtop was geveerd was ze bijna bewusteloos geslagen. Versuft maar vooral verbaasd van de dreun die uit het niets was gekomen, zat ze in bed. Het wandtafeltje leunde als een scheve deksel op haar hoofd. Niet in staat zich te verroeren, tuurde ze in het donker, dat zwijgend terugkeek.

Was ze vredig door blijven slapen, dan had ze de volgende dag niet met een blauwgroene bult op haar voorhoofd naar de academie hoeven fietsen. Maar rustig blijven was tegennatuurlijk. De mens in het algemeen, en zij in het bijzonder, was gemaakt om te handelen, actie, voortgang. Catoetje was, ook als ze sliep, een ziel in beweging.

De toekomst kwam op haar af geraasd. Gretig, als een niet te stoppen lawine, soms langdradig, slaapverwekkend, met een onverwachts sprongetje dat de dag toch weer van hoop voorzag. Het zonlicht etste fijne lachrimpeltjes om haar mond, Hollandse windvlagen vermengd met uitlaatgas diepten ze verder uit. Een onbestemd verdriet. Ongehoof over wat nooit kwam. Haar glazen oog schuurde en wrikte in haar kas maar Catoetje hield stand, bestormde burchten met een plastic zwaard. Hooguit als ze heel heel

triest was, kwam er een vouwtje tevoorschijn aan de linkerkant van haar mond, maar dat loste vanzelf op in het zout van haar tranen.

En zomaar, met de vaart waarmee een autocoureur uit de bocht vliegt, was Catootje Cato geworden, achtendertig, moeder van Felix, Olivier, Lorijntje en een tweeling: Kees en Tim.

2

Je hebt mensen die altijd je verhaal overtroeven en je hebt mensen die nooit een vraag stellen. Dat zijn dezelfde mensen. Ze praten en praten en als ze uitgepraat zijn, gaan ze naar huis. Je hebt mensen, meestal mannen, die altijd op de correcte manier zakjes, pakjes en doosjes openen, aan de bovenkant, zodat je niet per ongeluk de inhoud over de vloer strooit als je de gebruiksaanwijzing wilt lezen. Er zijn mensen die daar geen geduld voor hebben, zowel mannen als vrouwen, zij rukken gewoon alles open omdat er buiten dingen aan de hand zijn waar ze aan mee willen doen, er zijn er zelfs die nooit een gebruiksaanwijzing lezen en toch op hun pootjes terechtkomen.

Er zijn mensen die hun verwondering inslikken, waardoor er een zuchtje hoorbaar is, anderen roepen ooh met heel veel lucht erin, meestal jonge meisjes, dat klinkt heel aanstekelijk. Er zijn vrouwen gebouwd voor het moederschap en er zijn vrouwen die niet weten dat moeder worden iets ontketent wat zelfs niet door gediplomeerde denkers als Cato onder woorden gebracht kan worden.

Cato Goudschenker, achtendertig, hoogleraar wijsbegeerte, met binnen- en buitenlandse graden op zak en een eredoctoraat in zicht, een stralende vrouw met een piente-

re geest en een zwak voor Aristoteles' hylemorfisme. Iedereen wil in haar nabijheid verkeren.

Elke dag fietst ze van collegezaal naar congres, van debat naar conferentie, op en neer tussen de universiteit en haar zontjes op de crèche. Geen idee hoe het me lukt telkens op tijd te komen, denkt ze, maar ze geven me vleugels, die kleine monsters. Even snel hun geur opsnuiven voordat ik de studenten weer toespreek over de samenhang tussen hylè en morphè, de wezensvorm en de stof waaruit de dingen bestaan. Zelden vatten die jonge konijnen de interpretaties van deze ideeënleer, maar een enkele keer gaat het licht aan. Daar doe ik het voor. Voor die ene die het begrijpt.

'Dag mama,' roept Tim haar na.

Mama is al onderweg naar het seminar van vandaag, naar workshops, naar bibliotheken en symposia, culturele centra en noem alle plekken maar op waar mensen bij elkaar plegen te komen om iets meer te snappen van het energerende, uitputtende, verwarrende en soms bekorende gezoem om hen heen.

In dat gezoem groeien haar jongetjes als kool. Waren Tim en Keesje net nog wolkige baby's, ineens zijn ze vijf en begeeft de ijskast het met een zachte pruttel. Cato bestelt een nieuwe. Twee dagen later staat hij al in de keuken te glimmen. De jongetjes glimmen mee, gehypnotiseerd door de diepblauw gelakte raket van roestvrij staal, hoger dan zichzelf, hoger dan hun moeder, en hoewel niemand hem ooit meer van zijn plek zou krijgen, lijkt het alsof je er zo in kunt stappen om ermee naar Mars te reizen. De naam van de ijskast, Kelvinator, vernoemd naar Lord Kelvin, die de laagste temperatuur ooit gemeten had ontdekt – minus 273,15 Celsius –, bevestigt dat vermoeden.

Het zilveren handvat waar de jongetjes net niet bij kunnen maakt bij het openen een klik als van een brand-

kast. Wanneer de zware deur dichtvalt is het alsof er in de keuken een diepzeebom afgaat. Telkens weer vragen ze: 'Mama, nog een keer?', en dan opent ze de deur – klik – en laat ze hem dichtvallen – boemm.

Cato was gelukkig. De jongetjes groeiden. Op een vrijdag was ze enigszins verlaat. De oppas had de jongetjes cake gegeven en voor de televisie gezet en was vertrokken. Kees propte de plak in zijn mond en sprong op.

'Kijk wat ik kan,' zei hij tegen zijn broertje. Hij klom op de handgreep van de onderste vrieslade, nu kon hij bij de zilveren hendel, en toen hij eraan ging hangen vloog de deur open, met hem erachteraan zwierend.

'Nu ik,' zei Timmetje.

Zijn voetjes gleden eerst een paar keer van de onderste hendel, hij sloeg met zijn gezichtje tegen de stalen deur, maar toen ging het beter en daar vloog hij, aan de deur van hun raket. Om beurten beklommen ze hun ruimtevaartuig en gierden van de pret.

'Nu samen,' zeiden ze tegelijkertijd omdat het een tweeling was. Hun haartjes plakten aan hun wangen van opwinding.

Cato kwam in de vroege avond thuis. Ze liep de keuken in. Een glas wijn. Even uitpuffen. Snel koken. Haar boodschappentassen gleden zo uit haar handen, alles kieperde over de stenen vloer, een potje mosterd brak, evenals een flesje azijn, zo'n dure. Perziken en mandarijnen vlogen alle kanten op. Een frisgroene appel rolde tegen de voeten van Kees, of was het Tim, zijn beentje dat roerloos onder de ijskast uitstak. De raket was neergestort.

Cato Goudschenker bewees het ongelijk van Lord Kelvin. De temperatuur van haar hart daalde in een oogwenk tot ver voorbij het absolute nulpunt, een vrieskou waarvoor geen meetinstrument toereikend was.

Je hebt mensen die graag aankomen en mensen die liever vertrekken, er zijn wachters en mensen die op zich laten wachten. Je hebt omgankelijke mensen en verwoeste mensen en Cato was van de ene dag op de andere van omgankelijk tot verwoest verklaard.

Maar ook als alles in je leven tot stilstand komt, blijft de rest in roering. Zoals bijvoorbeeld de zaden van het bezemkruiskruid, een plantje dat ooit alleen in Tilburg voorkwam. Het werd meegevoerd in de wol van schapen die langssjokten en zo bereikte het gele bloemetje het zuiden van Australië en Argentinië en zelfs Nieuw-Zeeland.

Op eenzelfde manier bereikte Cato het eiland in de oceaan. Aangekleefd aan de stroming der dingen, meegewaaid met de passaatwind en losgelaten boven land op een willekeurig moment. Als de wind eerder was gaan liggen was ze verdronken, maar dat was nou eenmaal niet gebeurd. Diegenen die het allerliefste in hun leven hebben zien sterven gaan zelf nooit zo makkelijk dood.

3

Eilanders zijn kalme mensen, maar ze bezitten een kopigheid die gelijkenis vertoont met de volharding waarmee het eiland zich miljoenen jaren geleden uit de zee omhoog had geduwd. Dus als de eerste zonnestralen door de ramen naar binnen vallen, verrijzen ze, de een krakend en hoestend, de ander zwaait zijn benen over de rand en schiet in zijn kleren, maar ze staan, elke man en vrouw, recht overeind, ze maken zich op voor een nieuwe dag. Het hart pompt, het bloed stroomt. Omdat elke dag er één is.

Een eilander kijkt zelden naar de zee. Zij die er speciaal naartoe gaan – op vakantie, uit een onvervuld verlangen of

op de vlucht geslagen – kijken elke dag. Zoals Cato. Negen jaar nadat ze voet op dit druppelvormig eiland had gezet, tuurde ze onverminderd voort over de zee die zestig meter lager aan haar voeten lag. Ook als ze niet wilde keek ze. De zee was er elke dag, blauw, grijs, wild of spiegelglad, humeurig of onverschillig; je kon veel over de zee zeggen, maar niet dat ze op een dag verdwenen was. Op de zee kon je bouwen.

Cato Goudschenker. Goud is wel het laatste wat in je opkomt als je haar ziet. Haar ogen glanzen nog wel, vooral haar linker, haar rechteroog sporadisch, maar meestal van de drank.

Op het bankje dat deels vergroeid is met de mimosa zitten spiedende salamanders. Ze wachten op kruimels. De mannetjes hebben blauw geschubde koppen, vette prehistorische draakjes van twintig centimeter lang met een lissige tong, maar het is allemaal voor de show. Ze zitten daar angstaanjagend te zijn maar doen niks. De vrouwtjes pakken het slimmer aan, zijn snel en brutaal, wachten niet totdat Cato ze wat toeschuift maar grissen de geitenkaas uit haar hand.

Wat dat betreft lijkt Cato wel een mannetje. Ze heeft weliswaar geen blauw geschubde kop maar blijft net als zij, spiedend en turend, wachten totdat er iets gebeurt. Maar er gebeurt niets. Het is een ochtend als duizend keer ervoor. De zon is opgekomen, de zee laat zich van haar beste kant zien, de koffie is sterk en bitter en de dag ligt languit voor haar.

Waar wacht ze op?

Nergens op.

Ze zit hier gewoon. Met doffe krullen die eruitzien alsof er constant aanlandige wind doorheen blaast. Met haar glazen oog dat traant bij zuidwestenwind. Alsof ze huilt. Maar